

C. Carpelan

JUIKENTTÄ, kaivausala 14

Kaivauskertomus

(Lappalaisperäisten muinaisjäännösten inventointi ja  
tutkimus kesällä 1965)

MUSEOVIRASTO  
Kansatieteen toimisto  
Käsikirjoitusarkisto

## 1. SISÄLLYSLUETTELO

	sivu
2. ESIPUHE	2
3. ARKISTOTIETOJA	3
4. YLEISTÄ	4
5. KAIVAUSALA 14	4
5.1. Yleistä	4
5.2. Ylempi kulttuurikerros	4
5.2.1. Horisontaali stratigrafia	4
5.2.2. Vertikaali stratigrafia	7
5.2.3. Löydökset ja näytteet	8
5.2.3.1. Stratigrafia	8
5.2.3.2. Löydösten luonne	8
5.2.4. Päätelmiä	8
5.3. Alempi kulttuurikerros	8
5.4. Ylemmän ja alemman kulttuurikerroksen suhde	9
6. ASSISTENTTI V. SAARISEN TÄYDENNYSTUTKIMUKSET	10
7. KERTOMUKSEN LIITTEET	
7.1. Karttaliitteet 1-10	
7.2. Valokuvat 1-27	

## 2. ESIPUHE

Kansatieteellisen osaston toimeksiannosta v. 1964 Juikentässä tekemäni kaivaustutkimukset osoittautuivat eräässä mielessä toistaiseksi antoisimmiksi Juikentässä toimeenpannuista. Ne oli kuitenkin jätettävä kesken tutkittavan alueen laajuuden vuoksi. Kesällä 1965 tein edelleen kansatieteellisen osaston toimeksiannosta vaadittavat lisätutkimukset. Ne tehtiin aikana 17. 6. - 10. 7, jolloin kaivettiin 174 m<sup>2</sup> laaja ala. Tämän jälkeen Juikentän tutkimuksia tuskin on syytä jatkaa.

Koska kansatiet. ja esihist osaston inventoinnit ja kaivaukset Lokan altaan alueella käytännöllisistä syistä tehtiin yhteistyönä, jälkimmäisen osaston edustaja Huk Ari Siiriäinen osallistui Juikentän tutkimuksiin mm. piirtäen useimmat kartat ja profiilipiirrokset. (Vastaavasti allekirjoittanut osallistui Siiriäisen toimeen panemiin esihist. osaston kohteiden tutkimuksiin.) Ensiluokkaisia kaivausapulaisia olivat Arvid ja Juhani Tapio ja Konstantin Mutenia Muteniasta sekä Heikki Mutenia Sodankylästä. Töiden aikana tutkimusryhmä asui Tapion kalakämpässä Luusuan kentässä Sompiojärven rannalla.

Geologisen tutkimuslaitoksen assistentti V. Saarinen kävi 29. 6. pyynnöstä Juikentässä ottamassa siitepölyanalyysjä varten tarvittavia suoprofiileja. Saarisen tutkimuskertomuksen jäljennös on ohessa.

Helsingissä, heinäkuun 20 pnä 1966

Christian Carpelan, fil.lis.



### 3. ARKISTOTIETOJA

Kunta: Sodankylä  
Kylä: Mutenia  
Tila: Keskitalo Rno 6<sup>1</sup>  
Omist.: Kemijoki Oy

Peruskartta 3742 04 C

Kertomuksen liitteet:

Karttaliitteet 1 - 10  
Valokuvat 1 - 27 (neg. sgr. 601:265-312)  
Löydökset sgr. 5625:1-

Tutkimus tehty 17. 6. - 10. 7. 1965

Kaivausala 174 m<sup>2</sup>

Aikaisemmat tutkimukset:

V. 1959, 1961; C. Carpelanin tutkimuskertomus liitteineen (mm. ilmavalokuva) esihist. osaston top. arkistossa (löydökset esihist. os. 15190:1-90).

V. 1962; C. Carpelanin tutkimuskertomus liitteineen kansatiet. osaston käsikirjoitusarkistossa (löydökset sgr 5577: 1-405).

V. 1964; C. Carpelanin tutkimuskertomus liitteineen kansatiet. osaston käsikirjoitusarkistossa (löydökset sgr5606: 1-779).



#### 4. YLEISTÄ

Paikan sijaintia ja luonnonsuhteita samoin kuin muinaisjäännöksiä ja niiden luetteloitijärjestelmää sekä kartoitus-, rekisteröinti- ja tutkimustapoja on yksityiskohtaisesti selostettu vuoden 1964 kaivauskertomuksessa, jonka ao. kohtiin tässä viitataan.

#### 5. KAIVAUSALA 14

##### 5.1. Yleistä

Juikentän kaivausala 14 avattiin välittömästi kaivausala 10:n länsi- ja luoteispuolelle. Se oli 174 m<sup>2</sup> laaja ja käsitti lähes puolet ympäristöstään poikkeavasta osaksi korkeaa heinikkoa, osaksi suomurainta ja liekoa kasvavasta aluskasvillisuusvyöhykkeestä, joka peittää alleen merkittävän tunkiokerroksen. Tähän mennessä sanottua kerrosta on tutkittu yhteensä 265 m<sup>2</sup>. (Liite 1; valok. 1; ks. vuoden 1964 kertomusta.)

Kaivauksen aikana tehdyt havainnot viittaavat siihen, että kaivausalalla oli kaksi päällekkäistä kulttuurikerrosta: ylempi, joka edustaa nuorempaa, ja alempi, joka edustaa vanhempaa asutusvaihetta (ks. s. ).

##### 5.2. Ylempi kulttuurikerros

###### 5.2.1. Horisontaali stratigrafia

Kuten kaivausalalla 10 voitiin täälläkin todeta, että ylem-

pi kulttuurikerros vaakatasossa jakautui kahteen eri vyöhykkeeseen: (1) ja (2), joista jälkimmäinen vielä jakautui kahteen vyöhykkeeseen: (a) ja (b).

(1)

Painanteena erottuva pyöreä nurmettunut ala (kota K; ks. kert. 1964, s. 21, 35-) leikkasi kaivausala 14:n ruutujen E-F 2-3 alueella. Sen kohdalla turve- ja humuskerros oli hyvin ohut, 2-3 cm vahva, mikä vastaa Juikentän suuren nurmivyöhykkeen olosuhteita. Löydöksiä oli tuskin nimeksi. Liesiä tai muita kiinteitä muinaisjäännöksiä ei tavattu. (Liitteet 2, 3; valok. 1, 10.)

(2)

Kuten kaivausalalla 10 (kert. 1964, s. 22-, 33-) täälläkin osoittautui, että suomurain- ja liekovyöhykkeen ja korkean heinikon alueella oleva 15-30 cm paksu tunkiokerros jakautui kahteen vyöhykkeeseen, joiden välinen raja noudatti sa-  
nottujen aluskasvillisuusvyöhykkeiden välistä rajaa. (Liitteet 2,3.)

(a)

Korkean heinikon alueella tunkiokerros oli mustaa ja hiilipitoista ja sisälsi erittäin suuret määrät eläinten luita sekä jonkin verran karvoja, kalan jätteitä (etenkin suomuja) ja sammalia (samoja kuin kuopassa E, ks. kert. 1962). Huomattava suomukerrostuma tavattiin ruuduista b-h III-VI (liite 3). Paksu sammalesiintymä oli ruuduissa G-H XI-XII (liite 3). Lisäksi alueella oli runsaasti esinelöydöksiä. Alueella oli myös hajallaan palaneita kiviä.

Ruuduissa a-b II-III oli kivennäismaapohjalla lepäävä tun-

kiokerroksen peittämä kivistä ladottu liesi. Voitiin todeta että tunkiokerrosta oli joidenkin kivien allakin (ks. s. ) Lieden ympärillä ruuduissa A-a 1-I, d I-II, b-c IV-V ja A-B III-IV oli kehässä neljä kookkaista kivistä tehtyä laatomusta, joiden sijainti lieden ympärillä tuntui harkittulta. (Liitteet 3, 4; valok. 8-11, 13, 14.)

On myös viitattava ruutuihin b-h VII-VIII (liite 3). Selostettavan alueen tämän osan humuskerros mmistutti kaivausala 10:n yhteydessä selostetun koekuoppa v:n väriltään mustanruskeaa humuskerrosta, josta ei voitu varmasti todeta, oliko kyse maatuneesta tunkiokerroksesta (kert. 1964, s. 22-),

(b)

Suomuurain- ja liekovyöhykkeen alueella tunkiokerroksen vallitsevana jätteenä oli ilmeisesti puunkuorisilpusta muodostunut ruskehtava massa. Tämä ei ollut samassa määrin hiilipitoista kuin korkean heinikon alueella oleva tunkiokerros, ja hiili esiintyi tavallisesti kokkareina. Jätteen joukossa oli myös hajallaan pieni määrä luuta, joka yleensä oli huonommin säilynyttä kuin edellä selostetulla alueella. Luuaineen säilyvysero johtunee poikkeavasta maanlaadusta. Merkittävä karvaesiintymä oli ruuduissa H-K 2-III (liite 3; valok. 12) ja huomattava suomukerros ruuduissa B-C 2-6 (liite 3). Luumateriaali pyrittiin saamaan talteen täydellisenä ja karvoista ja suomuista otettiin edustavat näytteet (5625:668-806). Po. alueella löydöksiä oli hyvin vähän verrattuna edellä selostettuun tunkiokerroksen osaan.



### 5.2.2. Vertikaali stratigrafia

Kaivausalalla 10 voitiin tunkiokerroksessa havaita jonkinlaista kerroksellisuutta, joka ilmeni kolmella eri tavalla (kert. 1964, s. 24-, kohdat (1) - (3)). Seuraavassa verrataan kaivausala 14:n olosuhteita kohdittain äsken mainittuun.

#### (1)

Kaivausalalla 14 ei pystytty varmasti toteamaan, että tunkiokerroksen musta ja ruskea vyöhyke olisivat raja alueellaan menneet limittäin muodostaen kaksi päällekkäistä kerrosta, mikä osoittaisi, että toisen kerroksen muodostuminen on jatkunut vielä sen jälkeen kun toisen kerroksen muodostuminen on lakannut paikalla (liitteet 3, 7, 9).

#### (2)

Kaivausala 14 vastaa olosuhteiltaan kaivausalaa 10. Välitömästi kivennäismaan päällä oleva tiivis hienojakeinen kerros ei sopivien esinelöydösten puutteessa ollut arkeologisesti ajoitettavissa kuten kaivausalalla 10. C 14 -ajoitusta varten po. kerroksesta otettiin hiilinäytteet O, P, Q, R ja U (5625:661-664, 667) (liite 3).

Ruuduista a-b II-III tavattu kivennäismaapohjalla lepävä liesi Q (ks. s. 5-; liitteet 3, 4; valok. 8-10, 13, 14) kuulune ylemmän kulttuurikerrokseen kuten liedet J ja M:kin, vaikka se on ladottu ennen varsinaisen tunkiokerroksen muodostumisen alkua siinä kohdassa. C 14 -ajoitusta varten liesi Q:sta otettiin hiilinäytteet S ja T (5625:665, 666).

Hiilinäyte N (5625:660) vastaa kaivausala 10:n ja koekuoppa x:n hiilinäytteitä E ja J (liite 3).

(3)

Kaivausala 14 vastaa olosuhteiltaan kaivausalaa 10.

### 5.2.3. Löydökset ja näytteet

#### 5.2.3.1. Stratigrafia

Kaivausala 14 vastaa olosuhteiltaan kaivausalaa 10 (kert. 1964, s. 29-). V. 1964 esitetty toive saada jatkokaivausten avulla esineaineiston mahdolliseen horisontaalistratigrafiaan perustuva kronologia ei täytynyt materiaalin yhtenäisyyden johdosta.

#### 5.2.3.2. Löydösten luonne

Kaivausala 14 vastaa olosuhteiltaan kaivausalaa 10.

#### 5.2.4. Päätelmiä

Kaivausala 10:n suhteen esitetyt päätelmät (kert. 1964, s. 33-) soveltuvat myös kaivausalaan 14:ään.

### 5.3. Alempi kulttuurikerros

Kaivausala 14 vastaa olosuhteiltaan pääpiirteissään kaivausalaa 10 (kert. 1964, s. 36-). Viimeksi mainitusta poikke-



avasti alempi kulttuurikerros kuitenkin erottui ruskehtavana ja hiilipitoisena likamaana kaivausala 14:n lounaissakarrassa (liitteet 5, 7, 9, 10; valok. 15). Ruutujen J-K IV-V ja G-H VII-VIII alueella oli ympäristöä huomattavasti voimakkaammat hiili- ja palomaaesiintymät: todennäköisesti on kysymys kiveämättömistä nuotiopaikoista. Ruuduissa K IX-X oli kivettömässä hienossa hiekassa kivikoko (liite 6; valok. 16), jonkalaisia tavallisesti pdetään hajonneina ja huuhtoutuneina liesinä. Ruuduissa H-I XI-XIII todettiin samanlainen maahan kaivettu "asuinkuoppa" (liitteet 5, 10), jonkalaiset edustivat myös kaivausalojen 2, 3, ja 8 kulttuurikerrosta (kert. 1962, kodat 2-4). Kuopasta löytyi Sär 2:n -Kjelmöyn asbestikeramiikkaa; C 14 -ajoitusta varten otettiin hiilinäyte (5625: ). Minkäänlaisia stratigraafisia havaintoja ei alemman kulttuurikerroksen puitteissa voitu tehdä.

#### 5.4. Ylemmän ja alemman kulttuurikerroksen suhde

Koska kaivausala 14 olosuhteiltaan pääpiirteissään vastaa kaivausalaa 10, viimeksi mainitusta esitetty (kert. 1964, s. 37-) soveltuu myös edelliseen. Vaikka kaivausalalla 14 kivennäismaan ja humuskerroksen välinen raja muutamassa kohdassa onkin sekaantunut (liitteet 7, 9), raja kuitenkin enimmäkseen on jyrkkä. Kulttuurikerroksia voitaneenkin pitää "puhtaina" kokonaisuuksina. Sen sijaan on huomattava, ettei kaivausalalla 14 enempää kuin kaivausalalla ole saatu kiistatonta näyttöä siitä, onko kulttuurikerroksien ja niiden edustamien asutusvaiheiden välissä ajallinen hiatus vai onko asutus ja samalla kulttuurikerroksen muodostuminen jatkunut katkeamatta alemmasta kulttuurikerroksesta ylemmän.

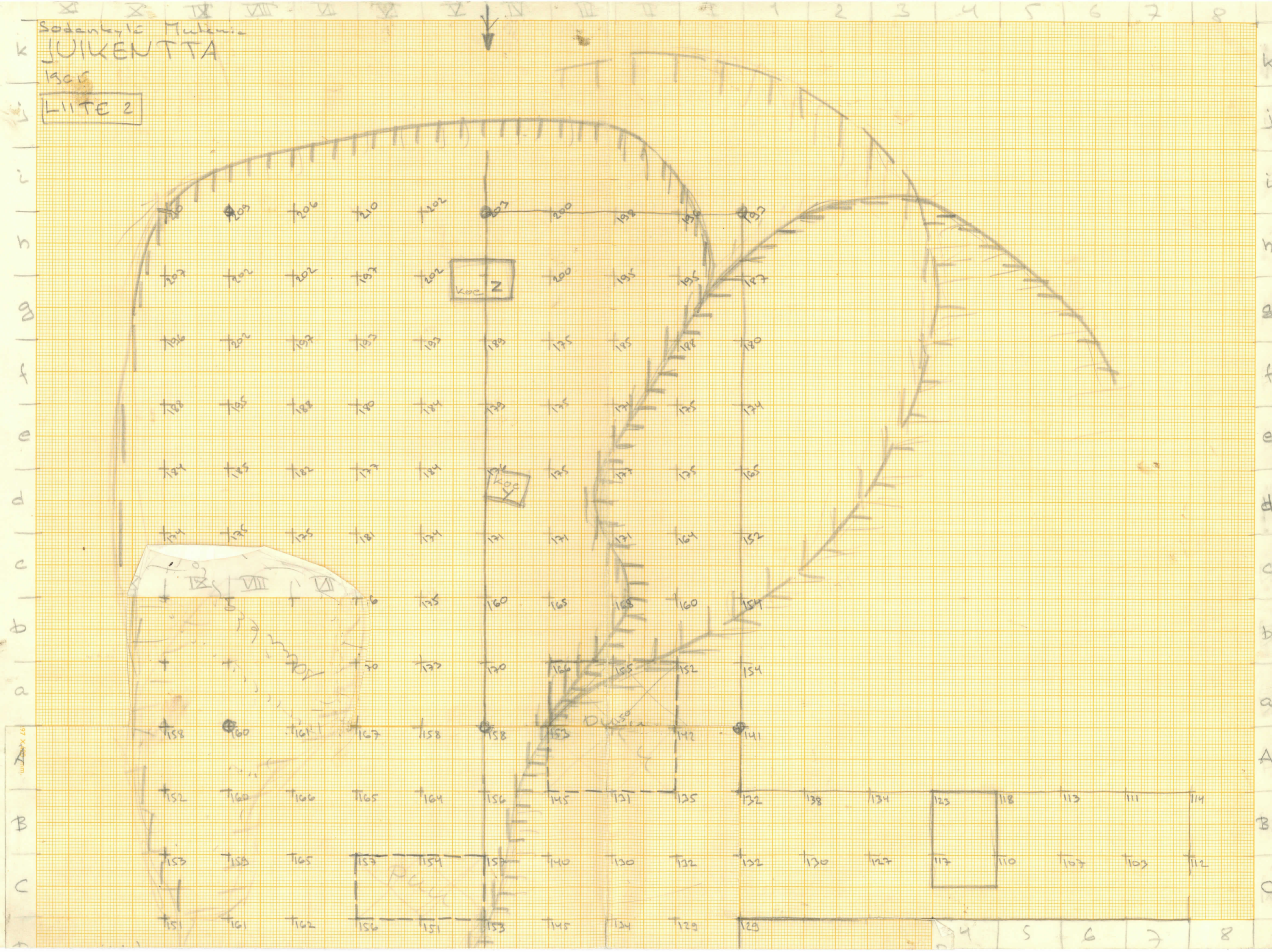


Sodankylä Matkenu  
JUIKENTTA

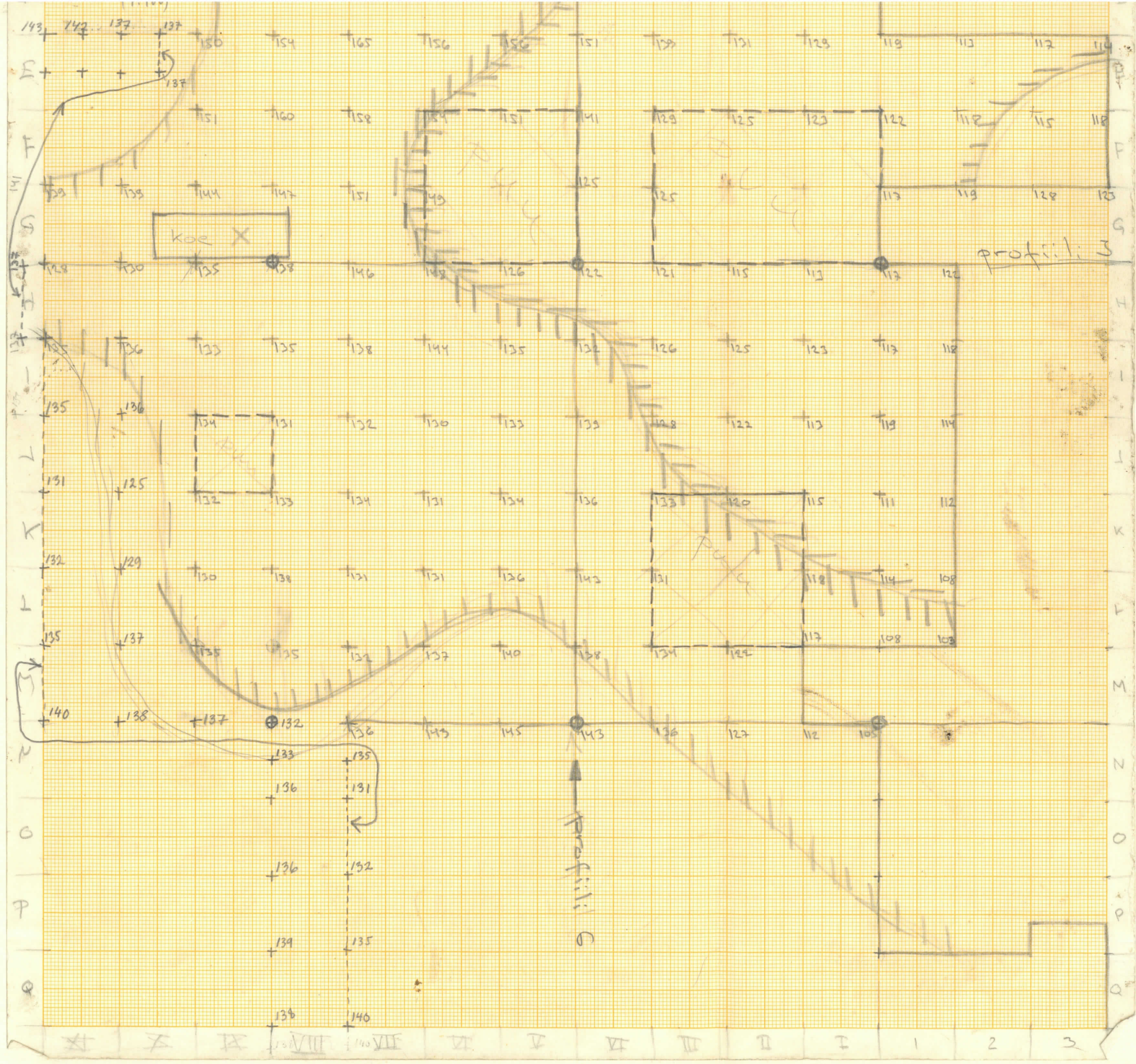
1905

LIITE 2

JUI-65 pinttekanha 1:50 kp. 1 = 142





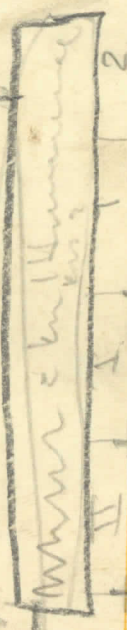




JUI-65

Kerros 1, 1:50 kpt = 142

A = huolto krs 2



1 2 3



JUI-65

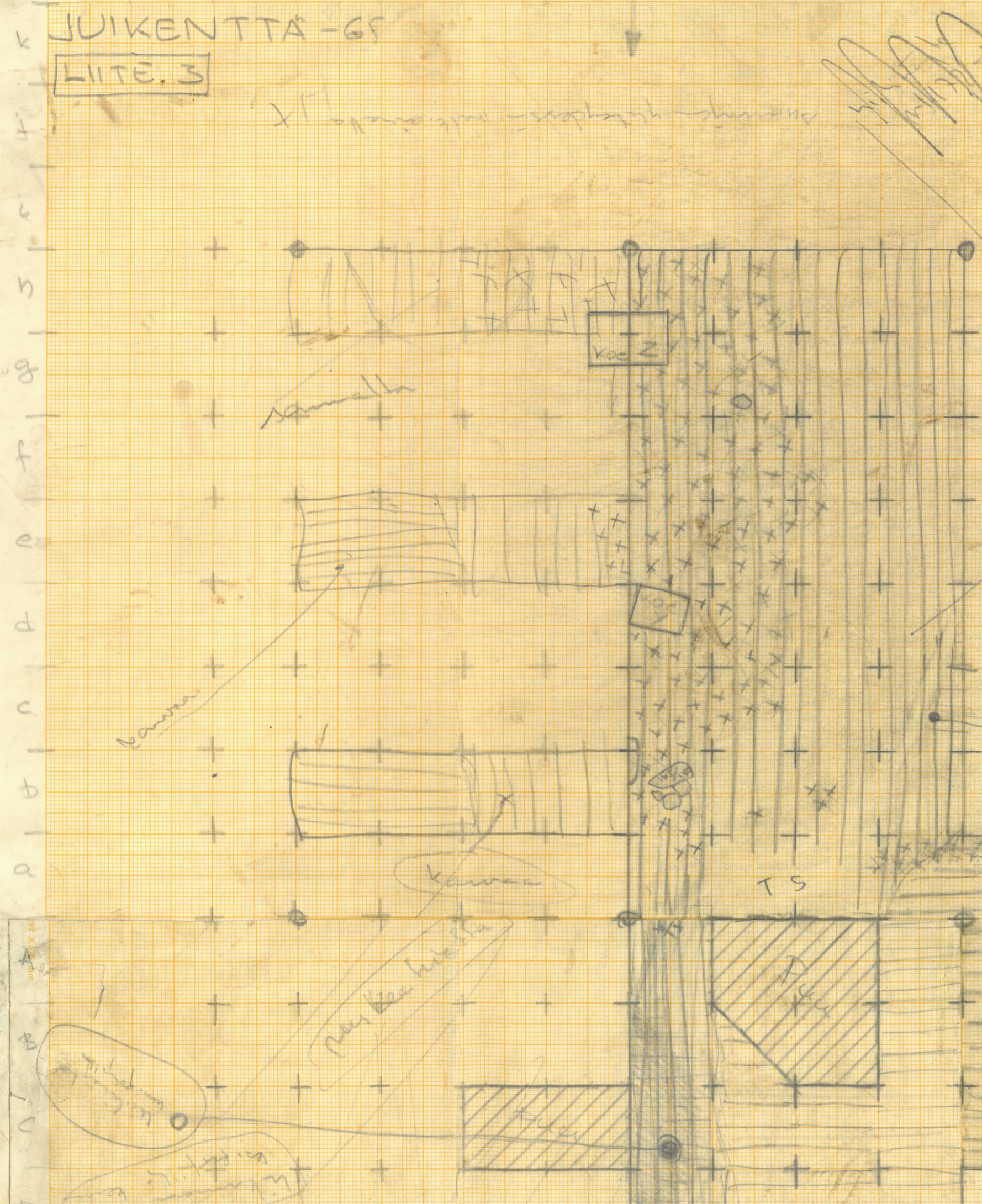
Kerros 1, 1:50 kpt = 142



1 2 3 4

JUIKENTTA-65  
LIITE 3

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12



Chilins  
VI.163.C

Kantti

2

1 2 3 4







Oy Wolff Ab No 113 A 3297 X 420 mm.

Juikenttä 1965  
Liesi a-b/II-III/1-2  
1:25  
kp = maakivi = 142

LIITE 4



granuliitti (keskikivi)  
graniitti  
dioriitti  
gabro  
gneissigraniitti  
kiilleluske  
kvartsiitti

B

A

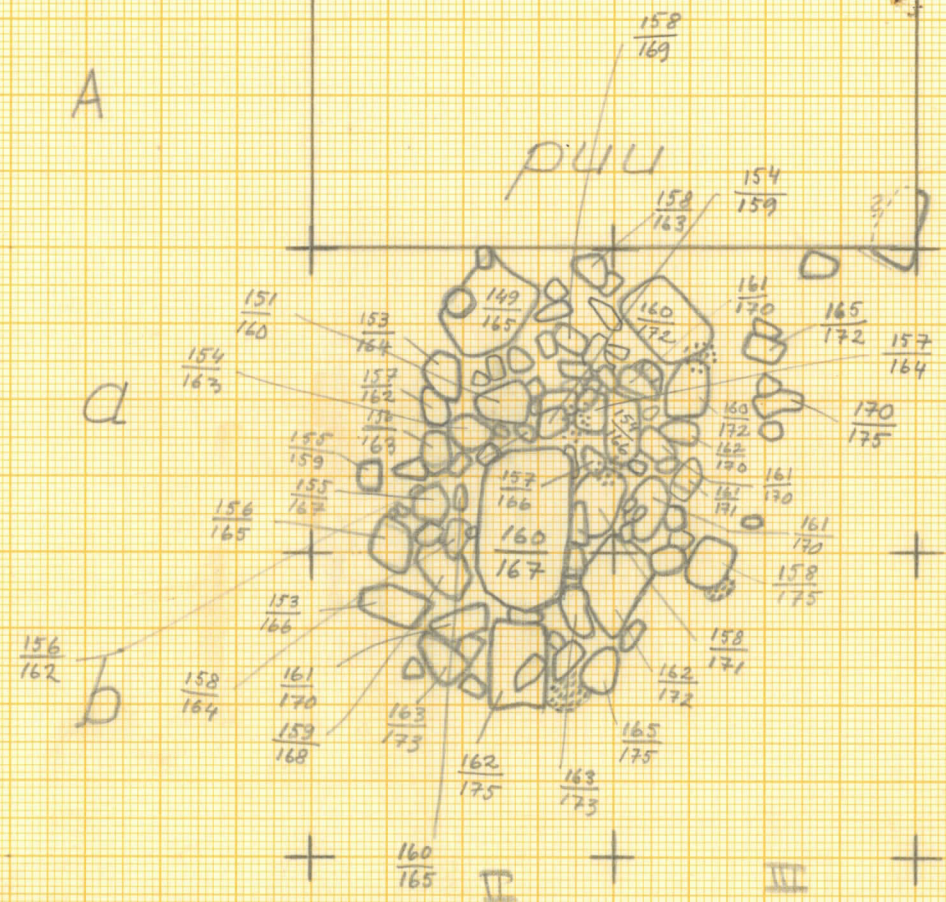
I III

puu

a

b

kalansuomuja  
liesikivien alla



A.S.-G.

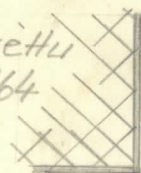


Jui -65  
Taso 2  
1:50

kp=maakivi = 142 =

● = kivi humuskr:ssa

Kaivettu  
v. 1964



kp=maakivi = 142

⊙ = ylemmän kultt.krs:n kuoppa hiekassa

● = kivi humuskr:ssa

⊙ = sorainen  
hiekkakrs

profilli 5

profilli 5

PUU

PUU

PUU

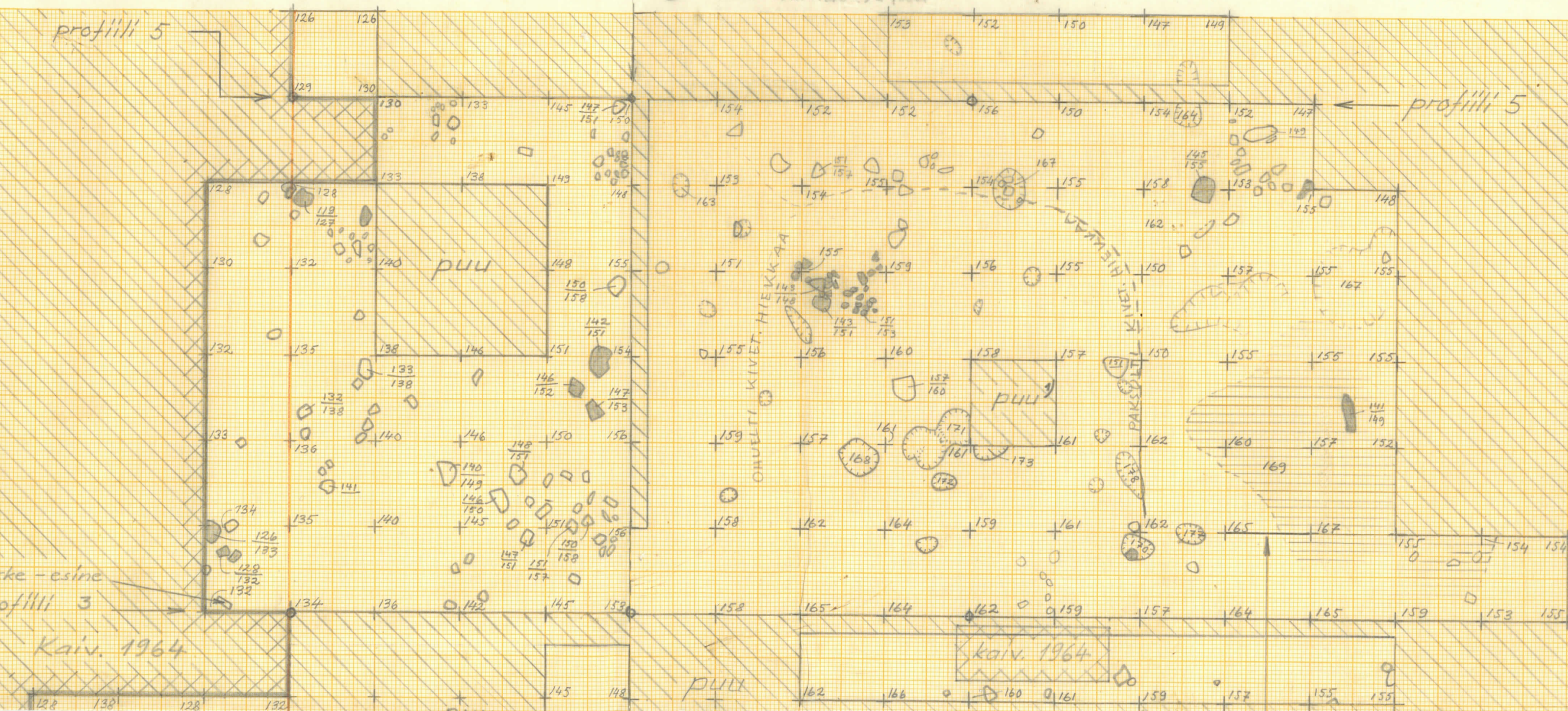
liuske-esine  
profilli 3

Kaiv. 1964

kaiv. 1964

OHUETTI KIVET, HIEKKAA

YLEMMÄN KULTT. KRS:N KUOPPA









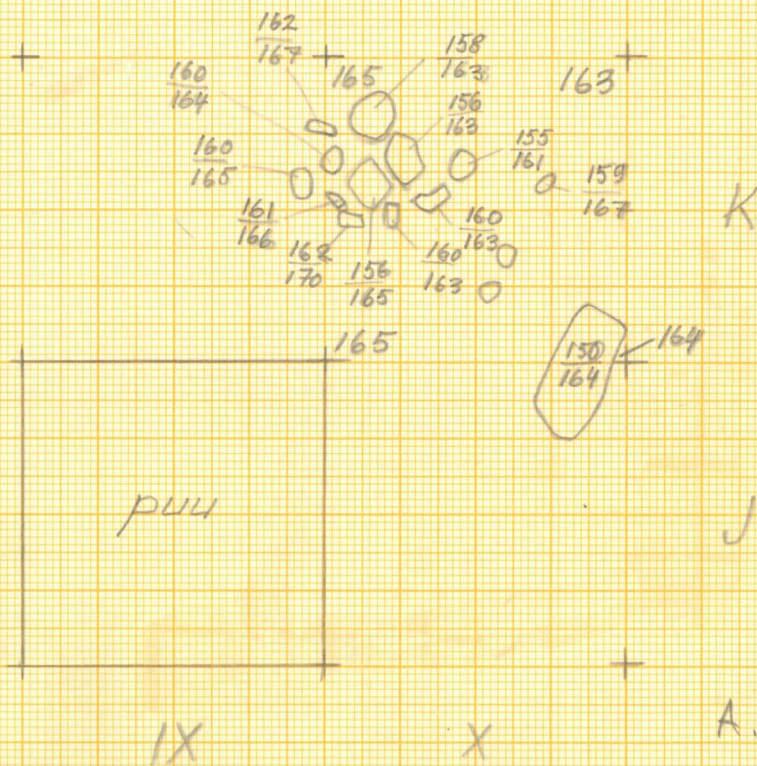
Jui -65

Liesi K/IX-X/2

1:25

kp = maakivi = 142

LIITE G



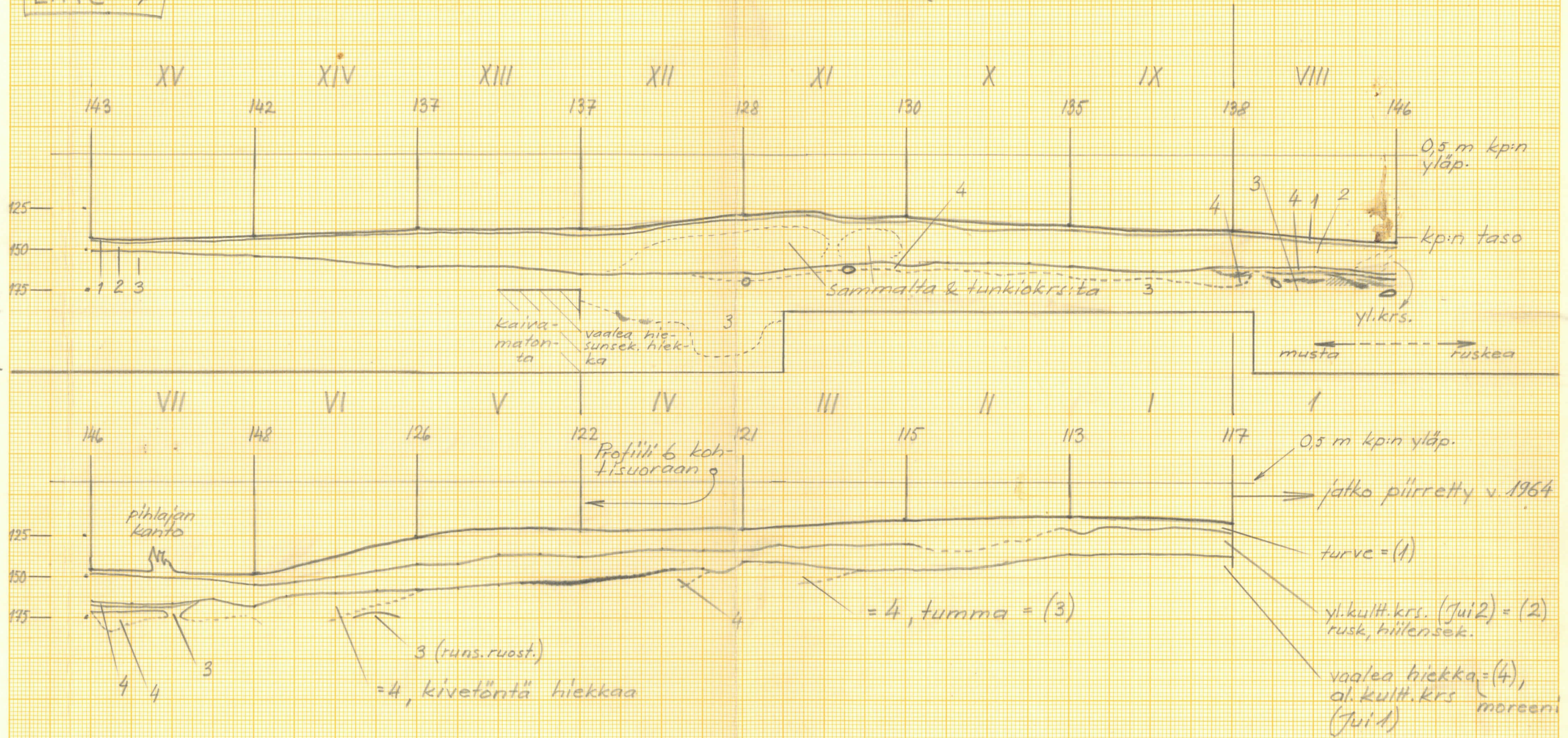


Jul -65 Profiili 3  
 1:25 kp=maakivi=142

LIITE 7

— hiiltä runs.  
 ○ kivi  
 // palomaata (punert.)

{ raja 1/2 epäselvä 4 = pods. A1  
 " 2/3 selvä 3 = " A2  
 " 3/4 epäselvä



A.S. -65



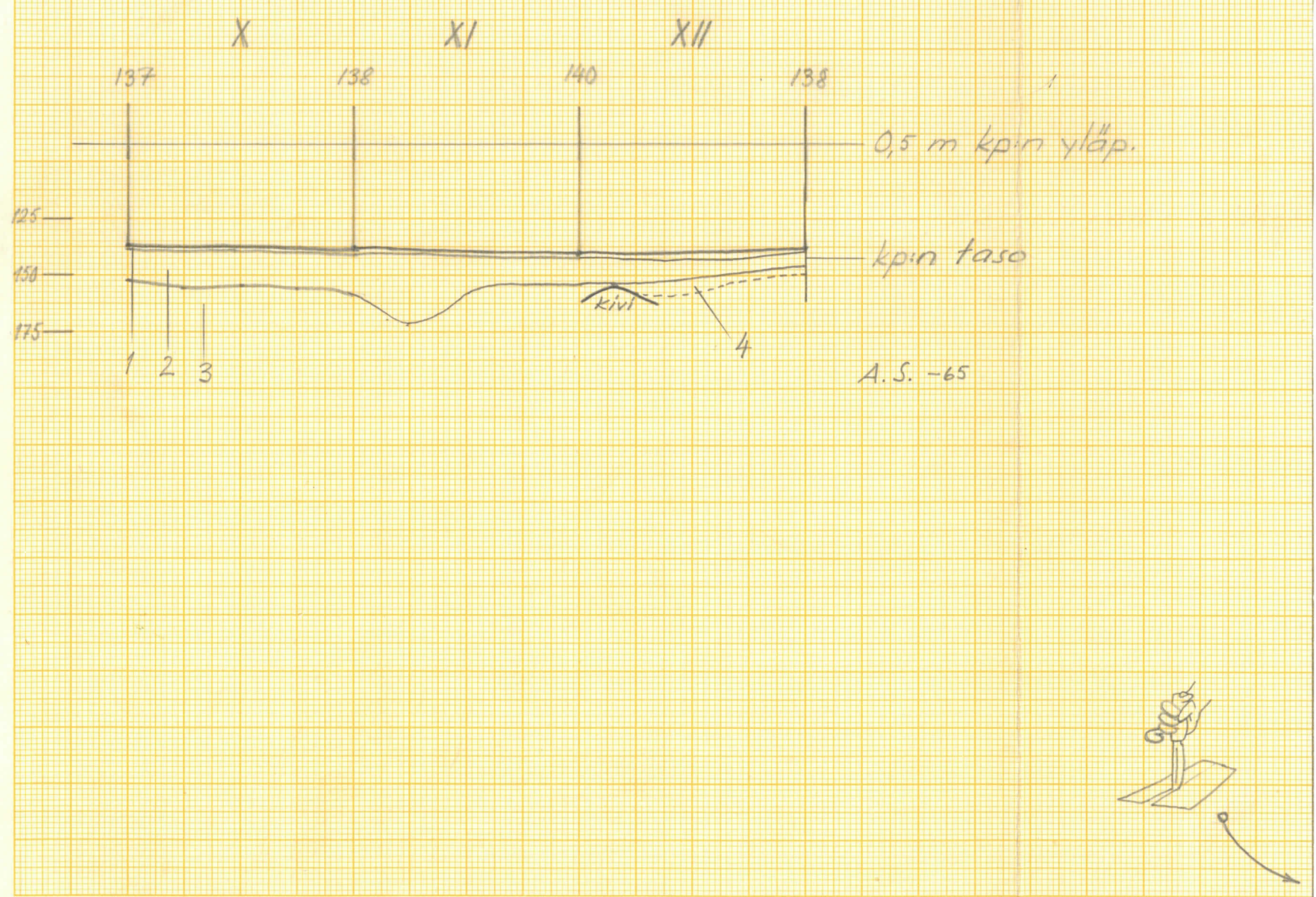
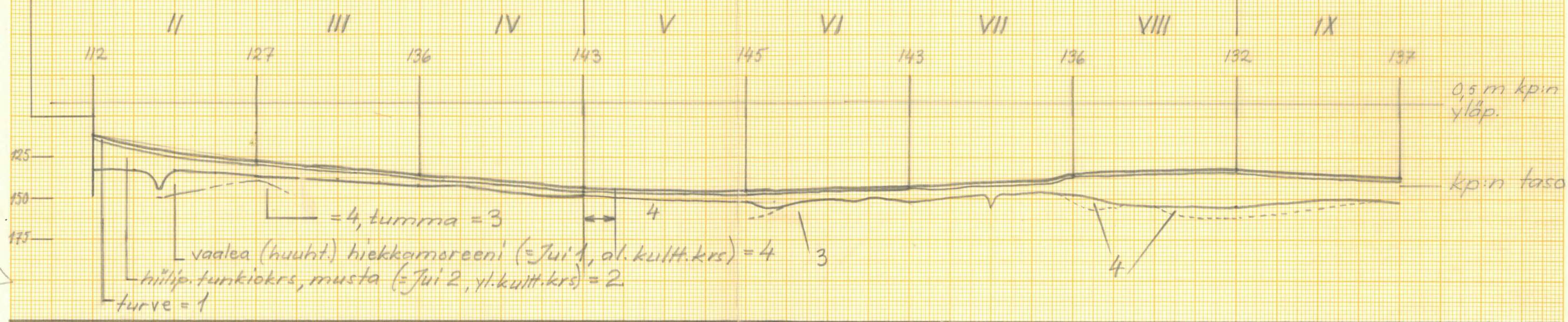
Jui -65 Profiili 5  
 1:25 kp-maakivi = 142

LIITE 8

{ raja 1/2 epäselvä 4 = pods. A1  
 " 2/3 selvä 3 = " A2  
 " 3/4 epäselvä

profiili 6 kohtisuoraan

Jatko piirretty v. 1964





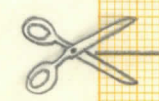
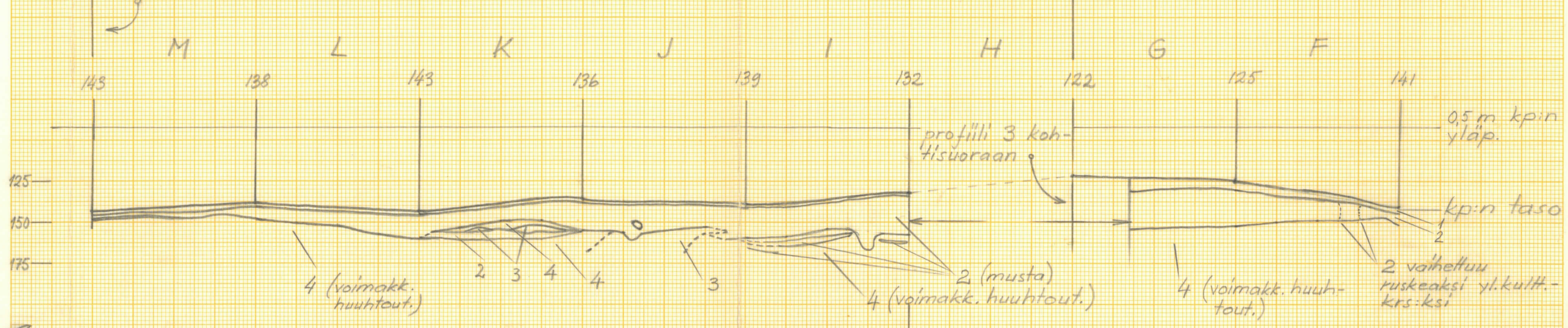
Jui -65 Profiili 6  
1:25 kp=maakivi=142

o kivi  
— hiiltä (kottareina)  
... kalonsuornuja

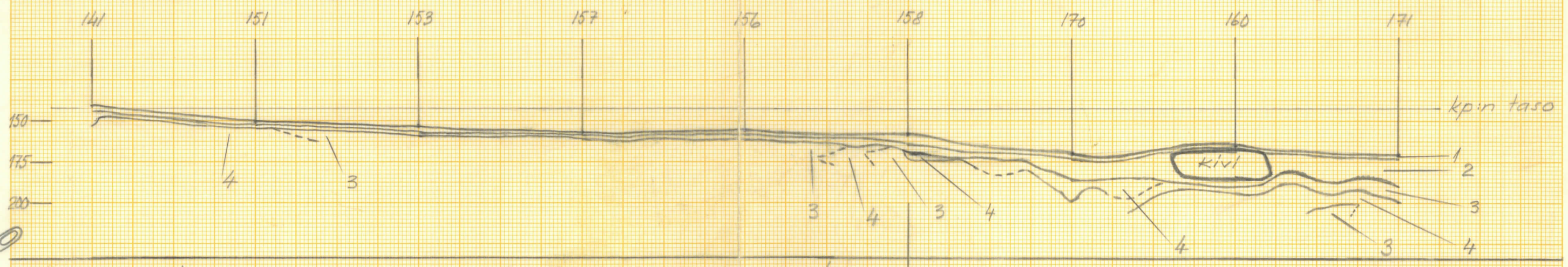
{ raja 1/2 epäselvä  
" 2/3 selvä  
" 3/4 epäselvä

4 = pods. A1  
3 = " A2

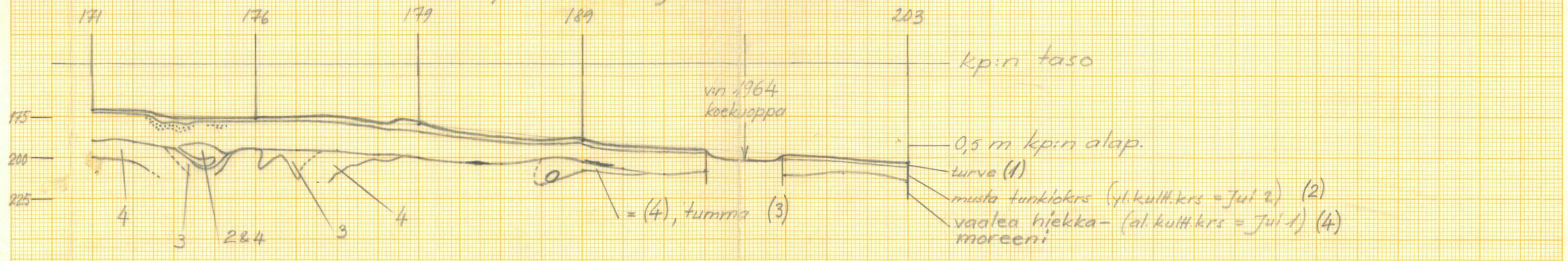
profiiili 5 kohtisuoraan



E D C B A a b c



d e f g h

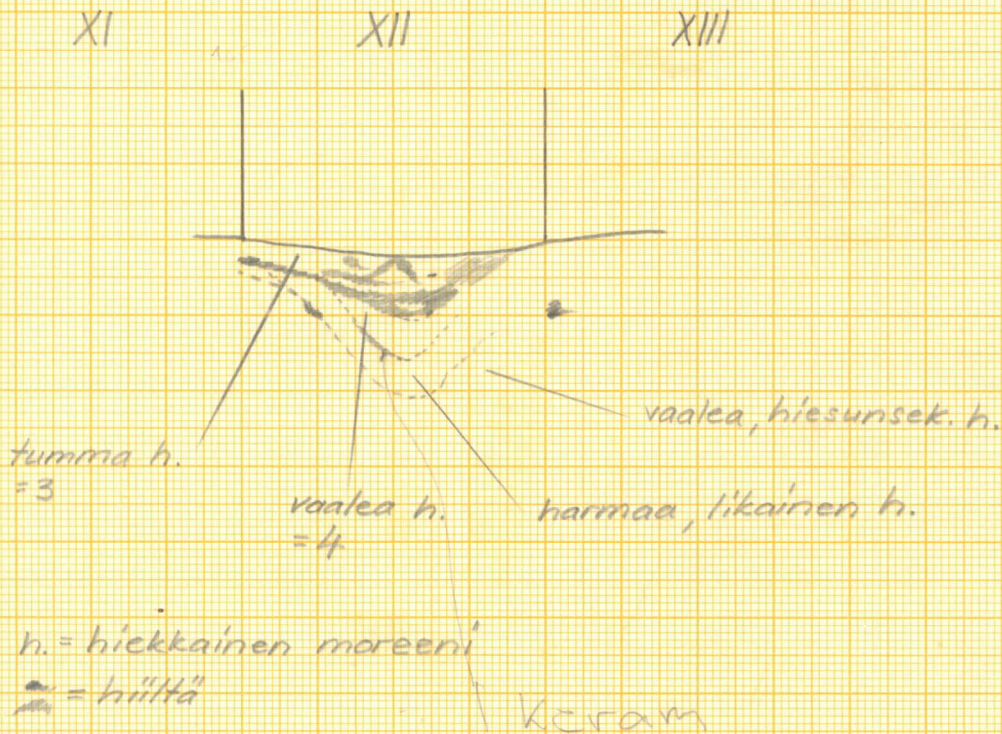




Jui - 65 Al.kultt.krs:n "tulikuopan" profiili  
linjaa H-1/XII pitkin (Profilli 7)

1:25

LIITE 10



A.S. -65



Sodankylä Mutenia  
JUIKENTTÄ  
CC-65

① Kaivausala 14 peulutettu ennen kaivantoja; etualalla kaivaus-  
ala 10. (265) 601:266 idästä. (266)

601:265



601:266



601:267





Sodankylä Mutenia  
JUIKENTTÄ  
CC-65

① jalkoa 268

269

601:268



601:269





Sodankylä Muutenia  
JUIKENTTA  
CC-65

②

Arvid Tapio

(ruutu J XVIII)

601:272



③

Konsta Mu-  
tenia

(ruutu K VII)

601:273



④

Juhani  
Tapio

(ruutu K VI)

601:275



Yöijästä

Tunioyevroste



Sodankylä Mutenia  
JUIKENTTÄ  
CC-65

5

601:278

Siiviäinen  
Tapiokas ja  
Mutenia  
(lapis ruokassa  
LII)



Siiviäinen  
Tapiokas ja  
Mutenia

601:276

Arvid Tapio  
(ruokaa LII)  
286 276



601:299

Siiviäisen  
ruokalahti

7

295 299  
17





Sodankylä Mutenia  
JUIKENTTÄ  
CC-65

Kaivantele 14 lännettä, Tunkio~~kerros~~ pois.  
tettu. Nuolikosilla liesi Q:n sijaintia, muut  
8 uudet viikkot uelien ympäröivän kivetyksen

601:280 ↓

601:279



↑  
↑  
↑  
X



281

⑧ jathoa, ~~281~~ woteeste

282

~~286~~

601:281



601:282





Sodankylä Mutenie  
JUIKENTTÄ  
EC-65

285  
~~289~~ X

286

287

↓ GOI: 285

↓  
↓

GOI: 286

↓

GOI: 287



GOI: 284 ↑

⑨ Kaiuuskolo 14, ruuturivit B-A, a-b,  
nuoli X viittaa liekeen Q, muut  
muolet neljään ympäröivään kivie-  
ykseen. Liesi Q idässä

284

~~288~~



Sodankylä Muutene  
JUIKENTTA  
EC-67

291

~~290~~

601: 291



292

601: 292



⑩ Kaivusele 14, etuelle runturivit F-A, takana  
runturivit a-h, nuoli viitaa lieteen Q. Kuve kas-  
kosta



Sodankylä Mutenie  
JUIKENTTÄ  
CC-CF

11

601:290

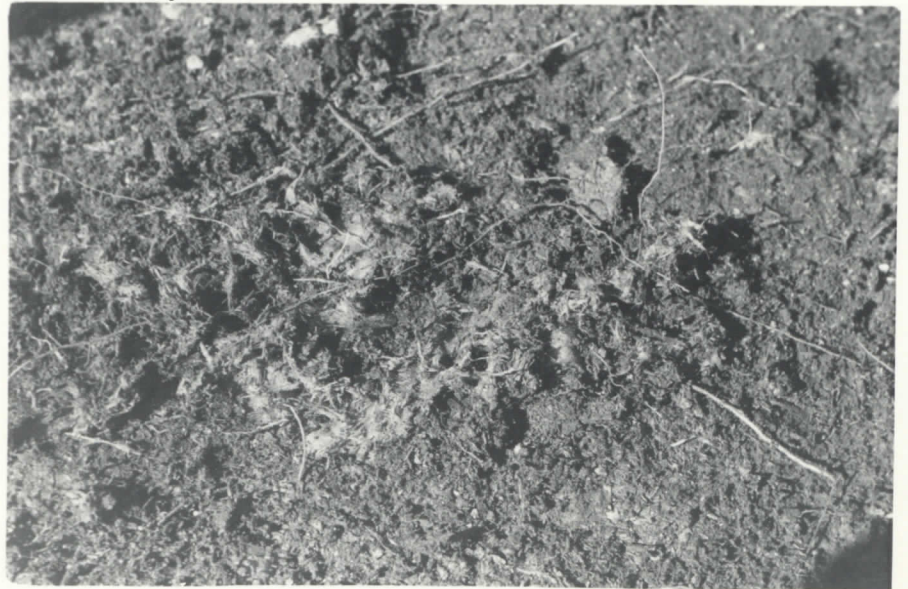
Kiveys rundissa  
Aa 1 län-  
nestä 90



12

601:220

Keruu insitu  
rundassa  
↓ III





Sodankylä Mutenie  
JUIKENTTA  
CC-65

Etuolelle  
ruuturivit a-f; 13  
kuusi poljoistoilli-  
sesta; nuoli viikse  
liehen Q

601:283



288  
282

289  
253

Liesi Q 14  
etelässä

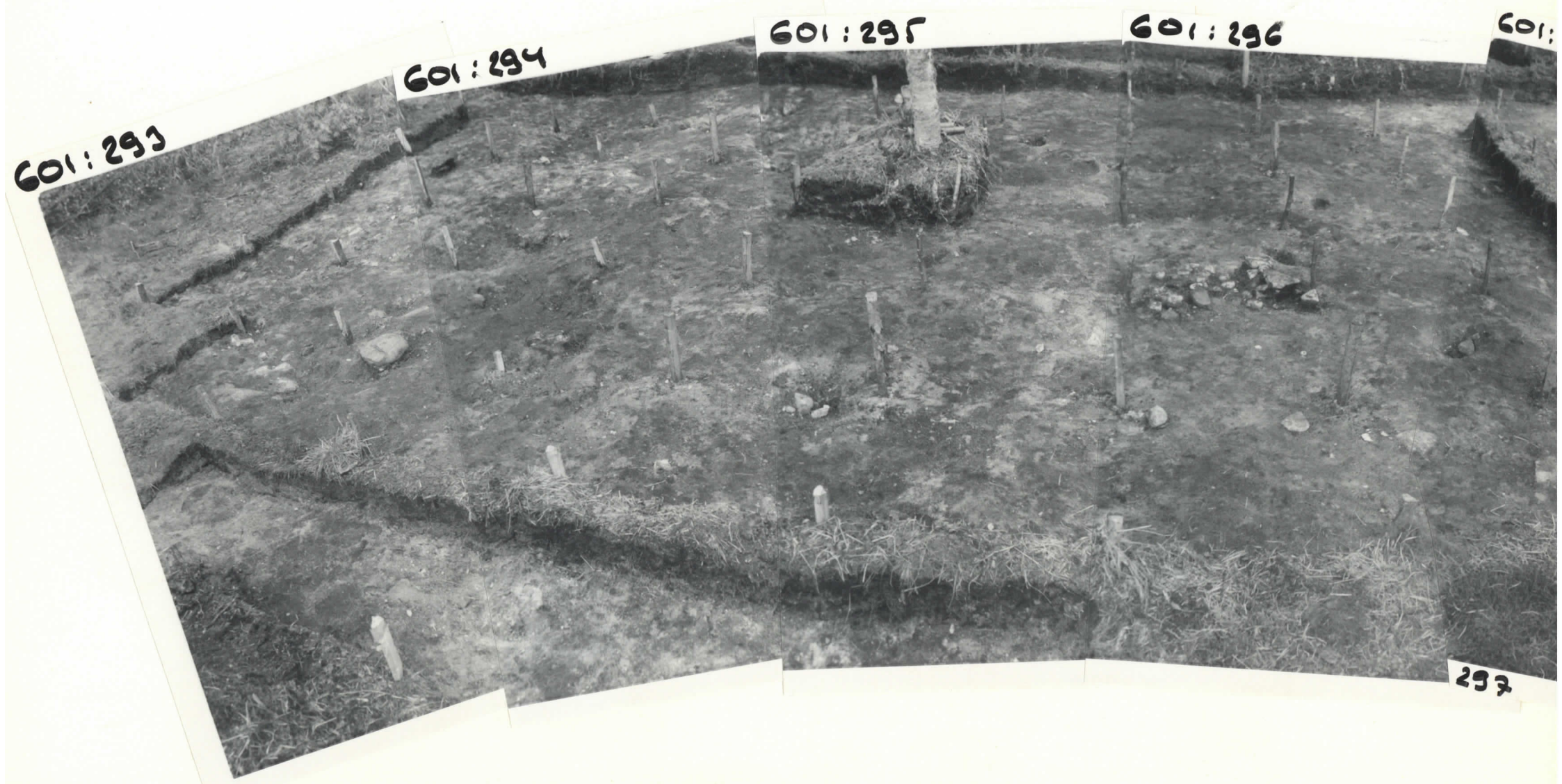
601:289

601:289





⑮ Kaiuuskolo 14, ruuturivit H-N, kuu- etelässä ~~292~~  
293 294 295 296





Sodankylä Mukenie  
JUIKENTTÄ  
IC-61

~~301~~  
⑮ Jatkos

601:292



601:298

~~302~~  
298



601:312

~~312~~  
⑯ Kaivausala 14, 2 krs  
Liesi runkossa K  $\text{IX-X}/2$   
Kuu etelässä



Sodenkylä Molenie  
Sompiojärvi  
CC-65

~~309~~

305

601: 305



⑬ NELIÖLE Kotoujan suun  
veitelte lensilouun-  
seen



Sodankylä Mutenie SOMPIOJÄRVI  
CC-65

18

Akenkivi, laus-  
tassa Rousselto,  
kuva lounasta

~~305~~

601:301



19

Akenkivi, te-  
kone Nallaste,  
etelästä

~~307~~

601:303



Akenkivi, laus. 20

tassa oikealle  
Suojelusvenne;  
Arvid Tapio oja-  
wassa, Siirijärven  
edessä rojottamassa  
kuva idästä

601:304





Sodankylä Mukenie  
SONPIOJÄRVI  
CC-65

21

Pyhänselän laipusen  
suu

306

~~310~~

601: 306



22

Artila laipusen  
suu

307

~~311~~

601: 307





Sodankylä Mukenie  
SOMPIOJÄRVI  
CC-65

Pikkukorkisten  
suu  
(23)  
~~312~~  
308

601: 308



Isonkorkisten  
suu  
(24)  
~~313~~  
309

601: 309





Mulenia  
SOMPIOJÄRVI  
CC. 65

GOI: 310

Matti Pongun <sup>(25)</sup>  
Koti Sompiojärven  
rannalla



(26) Sompiojärven rantaa Pongun kodan  
luona

GOI: 311



311

~~(25)~~



Sodankylä MUTENIA

27

601: 271



271 9

Kaivospöytä pelon  
Kylän vauruudesta